

poletne izrastke nad količem. Da se perje v prvih letih dobro razvija, je važno za les in korenine.

V suhih legah izkopljimo okoli trte male jamice, da se mokrina nabira. Na legah vetru izpostavljenih naj se mladike za časa privezujejo, da jih veter sam ne obrne na kako stran, ker se potem rade zlomijo, če jih preveč vpogujemo. K.

Kako se prideluje pravi hmelj?

(Dalje.)

Da v kratkem najpotrebneje povem, omenim le, da je hmeljno pleme trojno: 1. hmelj-rudečjak, 2. hmelj-zelenjak, in 3. posebno pleme hmelj možjak.

Prvo pleme ima rudečkasto steblo, zatorej rudečjak; ta vrsta hmelja zori kakih 20 dni poprej, kakor njegov tovariš zelenjak. Omeniti pa moram, da se to pleme splošno ne dá priporočati vsacemu hmeljarju; le tistim hmeljarjem, kateri imajo veliko hmeljišče, se to pleme zato priporoča, ker se jim delo zavoljo 14. do 20dnevne zgodnejše zoritve ne nakopiči. V primeri pridelka z zelenjakom pa ima rudečjak te slabosti, da se na 200—600 rantah pridelava ravno toliko zelenjaka, kakor rudečjaka na 500—600. Hmelj zelenjak se na Štajarskem najbolje obnese; zato se to pleme sme splošno priporočati, ker rodi bogat sad in ni tako občutljivo proti vročini in slabemu vremenu. Tretje pleme — možjaka — z obilim, pa slabim pridelkom sadijo večinoma na Angleškem in v Ameriki.

Glavna stvar je, da dobiš močnih in zdravih sadežev, kateri niso ne v sredi, ne zunaj poškodovani, in sicer le enega, ne pa zmešanega plemena. Pri sajenji mora biti oko zmerom navzgor obrnjeno. Nasadi naj se pa v lepe vrste, kajti one so pravi kinč hmeljišča. Hmelj kar naravnost hoče imeti vrste in brez vrst dobrega pridelka ni pričakovati, ker le tedaj prederejo solnčni žarki v posamezne vrste in zorijo hmelj enakomerno, če je med rantami dosti prostora.

Da pa napraviš lepe enako široke vrste, treba ti je hmeljišče nakoličkati, in sicer uže zgodaj spomladi o kolikor mogoče suhem vremenu. Stavijo naj se količki ravno 160 cm. vsaksebi, ker ta razmera se hmelju najbolje prilega. Količke si dober kup pripraviš lahko pozimi iz mehkega lesa. Jamice za sadeže naj se skopljejo kakih 30 cm. od vsacega količka proti poldanšnjemu solncu. Prvo leto sadiš tudi krompir lahko v hmeljišče, in sicer se napravijo grobovi v vrstah na vsaki strani hmeljskih vrst. Krompir sadi se na novem hmeljišču tako, da se od vsake rante 20 cm. proč zasadi eden grob krompirja na vsaki strani, od rante do rante na dolgost se pa zasajajo še po trije grobi; tako da je dovolj prostora za osipanje.

Kako se sadijo sadeži in kako se izrejajo v prvem letu?

Pred vsakim količem naredi z lopato jamico na štiri ogle tako široke, kakor je lopata. Dobro je dejati na dno vsake jamice komposta ali pa segnjitega gnoja, ker tak gnoj rastlinam pomaga, da dobijo čvrste in močne korenine. Nikdar pa ne gnoji jamic z nesejnjitim (frišnim) gnojem, kajti po takem gnoji sadeži v prvem letu močno odženejo, ali uže v drugem letu začnejo hirati. Jamice naj bodo 15—20 cm. globoke; v mokri legi sadijo se sadeži nekoliko plitveje, pregloboka saditev pa tudi v peščeni zemlji ni pridna. Na reznik nasuje se nekoliko rahle zemlje in saditev je gotova. Hmelj se skoraj tako lahko prime, kakor vrbova šibica; vendar je dobro, ako si omisliš nekaj več sadežev, kakor jih za nasaditev potrebuješ, da lahko posajaš, če bi kateri ne bil odgnal. Reznike pa hrani v zemlji! Reznik

požene več odrastkov, puščati smeta pa se le po dva, če sta močna.

Kedar je sadež pognal odrastek ali dva odrastka 15 do 20 cm. visoko, postavi 4 do 5 metrov dolge kole, kakoršnih na žagah dober kup dobiš, namesto prejšnjih nizkih količkov. Odgnale trtice pa prireži na nje s slamo ali cigiljem. Ko začne plevel poganjati, okopaj in osnaži rastline plevela!

Nepotrebni odrastki naj se porežejo, ostali pa skrbno vežejo. Med vrstami sajeni krompir se o pravem času najhitreje osiplje s plugom; kdor pa nima sposobnega pluga pri rokah, naj zvrši to delo z motiko. Tudi hmelj naj se proti zoritvi osiplje.

Prav dobro je mlademu hmelju uže v prvem letu 2—3krat pognojiti z gnojnico. Gnojnica pripelje se v sodih na hmeljišče, potem se pa z vrčem (kanglo), kakoršne imamo za škropitev vrtov, zaliva mlademu hmelju. Zaliva naj se pa le tedaj, če pričakujemo gotovega dežja, ali pa precej za dežjem. Nikdar naj se pa ne zaliva, kedar je hmelj v cvetji. Gnojnica res oživi korenine in vso rastlino, ali hmelj navadno potem tako zdivja, da postanejo glavice puhle in obrodijo le malo vreden sad. (Dalje prihodnjic.)

Gospodarske izkušnje.

Kako naj se detelja seje, da se seme enakomerno razdeli?

Da je setev dobra, potrebno je neobhodno, da se seme po vsej njivi enakomerno raztrosi. To je pa jako težavno delo pri semenih, ki imajo zelo majhna zrna, kakor detelja, lucerna, trave itd. Najboljše razdeli se seme s sejalnim strojem, ali sejalne stroje (mašine) vzdržavati zamorejo samo veliki posestniki, za kmeta so pa predragi. Kdor hoče z roko svojo njivo enakomerno z deteljo nasejati, naj razdeli seme, katero je za njivo odmerjeno, v dva enaka dela. Z enim delom, to je, s polovico vsega semena naj se naseje njiva po dolgem, kakor navadno, z drugim delom naseje se pa njiva počez. Kdor seje na ta način, mu ne bo detelja nikdar v enih krajih pregosta, v drugih pa prerodka.

Gospodarske novice.

Razstava v Trstu.

Visoko ministerstvo kmetijstva naznanja, da so se ustanovili trije odbori, ki bodo polajševali udeležitev pri tržaški razstavi. Ti odbori posredovali bodo med glavnim razstavnim odborom v Trstu in med razstavljavci. Kdor hoče kaj razstaviti, mora se pri njih oglasiti, ter mu ni treba še le v Trst pisati. Posebno važno je to, da tisti, ki se oglasijo pri omenjenih odborih, za mestnino tretjino nastavljene cene manj plačajo kakor drugi. Ti odbori so sledeči:

I. Odbor za mlekarški skupni oddelek.

Tajnik temu odboru je gosp. profesor vitez Moser. Temu naj vsak piše, kdor hoče kaj več poizvedeti. Naslov se glasi: Prof. Ritter v. Moser, Wien, III. linke Bahngasse.

II. Odbor za sadjerejski skupni oddelek.

Tajnik temu odboru je gosp. prof. dr. Stoll, pošta Klosterneuburg. Niederösterreich.

III. Odbor skupnega oddelka za razstavljenje avstrijskih vin na tržaški razstavi.

V ta oddelek sprejemajo se: vina, vinski pridelki in likêri, vinorejsko in kletarsko orodje. Deležnikom tega oddelka odpusti se tretjina nastavljene uvrstnine.

Temu odboru je ministerstvo podelilo tudi 1000 gold. podpore, da s tem poravnava stroške za tiskovine, za oznakila za posebni vinski zapisnik itd. Zapisnik tiskal se bode nemški, italijanski in francoski. Kolikor mogoče, naj vsak razstavljaavec pristavi trsovo sorto, kraj in lego vinograda, starost vina in koliko ga je še na prodaj. Ko je razstavljaavec od odbora sprejet, mora poslati za vsako tekočino 3 gold. nadavka, od drugih razstavi namenjenih predmetov pa 10 gold.

Razstavljen vina vrstijo se po kronovinah. Od vsake sorte naj se doloži 6 flašk. Pošilja se frankirano pod naslovom: „Oesterreichische Wein-Kollektiv-Ausstellung in Triest“. Kdor namerava kako tekočino razstaviti, naj naznani kakor hitro mogoče odboru. Načelnik temu odboru je dr. Wilhelm Rodler na Dunaji.

O gozdnem rilčkarju

razglašala kranjska deželna vlada ravnokar to-le: Ker se je zavoljo letošnje gorke zime bati večega pomnoženja gozdnega rilčkarja in bi utegnil po gozdih narediti veliko škode, se zdi deželni vladi potrebno, ponoviti svoj razglas od dne 20. januarija 1876., po katerem se gozdnim gospodarjem in trgovcem z lesom ukazuje, da morajo ves posekan ali suh smrekov in mecesnov les olupiti in to v nižavah do srede meseca aprila, po gorah do 600 metrov visokih pa do konca maja vsakega leta; kdor bi tega ne storil, mu preti kazen določena v ukazu ministerskem od 30. septembra 1857.

Životopisne črtice.

Anton Alojzij Wolf,

knezoškof ljubljanski.

Spisal Ivan Lavrenčič.

II.

(Dalje.)

Anton Alojzij pa ni živel le za dušno prosveto vernikov v škofiji svoji, temveč poganjal se je tudi neustrašljivo in neprestano povsod za pravice svete katoliške cerkve, osobito v škofovskih zborih na Dunaji l. 1849. in l. 1856.

Ko je namreč napočila l. 1848. narodom avstrijskim svitla zarja svobode in samostalnosti, oglasili so se tudi dostojanstveniki cerkveni in odločno zahtevali od vlade, da oprostí cerkev zapon, v katere so jo uže v stoletji pretečenem vkovala kriva, pogubna načela Febronianizma in Jozefinizma, in drugič, da ji podeli pravice starodavne, katere sme in mora uživati ona, kot naprava nebeškega Zveličarja. Prvi oglasili so se: nadškof olomuški, dunajski, solnograški in škof bernski, ter kmalu potem škofje cerkvene okrajine Kranjsko-Primorske — tedaj tudi Anton Alojzij; odposlali so pisma državnemu zboru v Kromeriz, ki je imel nalog sestaviti ustavo in določiti razmere med cerkvijo in državo. Ali žal! dasi so sedeli v državnem zboru nekateri vrli, zvesti in svobodoljubni sinovi katoliške cerkve — kakor Haselwanter, Saskiewič, dr. Helfert — vendar niso pričakovali škofje od zbora ničesar dobrega, kajti večina njega jih je uverila, da hoče dati cerkvi le verige, ne zlatih, železne.

Ali k sreči stvar obrnila se je na bolje. Med tem časom namreč, ko je državni zbor izkoval po dolgih, nepotrebnih govorih komaj 14 paragrafov ustavnih pravic, sestavil je sedanji naš vladar Fran Josip (Ferdinandu naslednik) z vrlimi ministri svojimi ustavo, v kateri ne podeljuje le narodom, temveč tudi cerkvi

svobodo in samostalnost! §. 2. ustave se namreč glasi: „Cerkev vreduje in opravlja svoje zadeve samostalno“. To je razglasil svitli cesar 4. marcija l. 1849.

Da bi pa bili cerkveni dostojanstveniki sami vravnali po ustavi cerkvene zadeve, sklical je cesar tretjo nedeljo po Veliki noči (29. aprila) istega leta vse nadškofje in škofje države svoje na Dunaj. Sešlo se jih je 35, med njimi tudi naš knezoškof Anton Alojzij, ki se je takoj potegnil za to, da so zborovali škofje brez navzočnosti vladnega komisarja. Zborovali so pa vsak dan dvakrat, ter imeli 60 sej. Ko so se do dobra dogovorili, (volili so — predno so se razšli vsak na svoj dom) — odbor 5 udov, ki je pojasnil njihove sklepe Nj. veličanstvu in ministerstvu, ter pričeto delo dovršil. V odboru sedel je tudi naš prevzvišeni vladika, kjer je neumorno delal na to, da je cesar uže 18. in 23. aprila l. 1850. več škofijskih sklepov potrdil; med drugim: a) Škofje in vérniki smejo brez posebnega dovoljenja vladarjevega v cerkvenih rečéh sv. očetu dopisovati. b) Škofje smejo v cerkvenih rečéh ukazovati duhovnikom in vernikom brez dovoljenja deželne oblasti. c) Cesar imenuje škofje in nadškofje (razun solnograškega, olomuškega, sekovskega, lavantinskega in krškega). d) Škofje imajo oblast duhovnike, ki se pregreše v cerkvenem oziru, po zakonih cerkvenih kaznovati in odstaviti. e) Ker je večina prebivalcev avstrijskih katoliške vere, prepovedujejo se strogo ob nedeljah in praznikih hlapčevska dela. f) Nihče ne more in ne sme podučevati vérstva bodi-si v višjih ali nižjih šolah, ako mu ne privoli vikši pastir škofije, v kateri je dotična šola. g) Ljudske šole nadzoruje oblast cerkvena.

Gledé družih škofijskih sklepov pa, dogovarjati se je morala vlada z apostolskim sedežem, dokler nista (po svojih pooblaščenih kardinalu Viale-Prelà in dunajskem nadškofu Rauscher-ju) — Nj. svetost papež Pij IX. in Nj. c. kr. apostolsko veličanstvo Fran Josip I. 18. avgusta l. 1855. pogodbe (concordat-a) sklenila, ter je tudi potrdila — prvi 3. novembra, in drugi 23. oktobra ravno istega léta.

Kako je ganila Antona Alojzija vesela ta novica, svedoči naj odlomek pisma, katerega je pisal on po pogodbi duhovnikom svojim 17. sveč. l. 1856.: „Častitljivi bratje! veselimo se v Gospodu, da slovesno spoznava svet sv. cerkev, kot neomadeženo nevesto sinú Božjega, kar je tudi v resnici. Ona je stanovanje sv. Duha (Efež. 2. 22.), steber in podlaga resnice (Tim. 3, 15); nji veljajo besede: „Pojdite in učite vse narode, in krščujte jih v imenu Očeta, Sina in sv. Duha, in učite jih spolnovati vse, kar sem vam zapovedal (Mat. 28, 19, 20.). Ona je pozemeljskim popotnikom edina nezmotljiva voditeljica v nebeško domovino. Tudi država sedaj slovesno spozna, da je ona, kakor posamezni človek, svojo vikšo veljavo in vse dobrote od nje dosegla, ter da ravno zato mora spoštovati cerkvene svete postave. Pustí ji zatorej v njenem lastnem okrogu popolno svobodo, da zamore njena zveličavna beseda seči na vse strani, in da se zamore zaklad milosti vsaditi v sleherno srce, ki hrepení po nebeškem kraljestvu. Kjer je svoboda, tam je delo veselo; človek vé svoj namen, in njegovemu neupadljivemu srcu sveti zvezda upanja, da se mu bode prav izšlo. Vkljub ognju in meču, vkljub železju in derečim zverinam je sv. cerkev v onih časih, ko se ni vrinila še nobena ptuja moč v njeno notranje življenje, nevéro podrla, divje ljudstva duhovno olikala. Ne bo li zamogla tudi svetá premagati, ki je pozabil Kristusove obljube, za prihodnje življenje pa nima ne upanja ne strahú, zdaj ga premagati, ko ne teče le bogati tok življenja skoz vse žile njenega duhovnega telesa, temveč ko bode tudi država svéto njeno početje